

ترامپ توازن قوا در خاورمیانه را تغییر می‌دهد

تئوری اقتصاد سیاسی

الکس کالینیکوس*

یکی از ابهامات اصلی که خاورمیانه را تحت الشعاع قرار داده، میزان توافق یا مخالفت دونالد ترامپ و بنیامین نتانیاهو است.

این موضوع در مورد غزه نیز صادق است. ایهود اولمرت، نخست وزیر سابق اسرائیل، می گوید: «نکته‌ی اصلی این است که همه چیز به یک نفر، دونالد ترامپ، بستگی دارد.» با توجه به موازنه‌ی فعلی قوا در منطقه، احتمالاً تنها در صورتی آتش بس می شود که ترامپ نتانیاهو را برای پذیرش آن تحت فشار قرار دهد.

اما یکی از مسائلی که آنها به وضوح بر سر آن با هم اختلاف دارند، یافتن توافق هسته‌ای با ایران است. چهارشنبه‌ی گذشته، ترامپ گفت که به نتانیاهو در مورد حمله به تأسیسات هسته‌ای ایران هشدار داده است.

ترامپ گفت: «به او [نتانیاهو] گفتم که انجام این کار در حال حاضر نامناسب است، زیرا ما به راه حل بسیار نزدیک هستیم.» اشاره‌ی او به مذاکرات بین ایالات متحده و ایران در مورد برنامه‌ی هسته‌ای این کشور است که در حال حاضر عمان این مذاکرات را تسهیل می کند.

به ظاهر، عجیب به نظر می رسد. این ترامپ بود که نتانیاهو برای لغو توافق هسته‌ای سال ۲۰۱۵ باراک اوباما و قدرت‌های اصلی اروپایی با ایران، با موفقیت با او لابی کرد. پس چرا نظر خود را تغییر داده است؟ آیا این فقط بخشی از جست و جوی او برای جایزه‌ی صلح نوبل است؟

سبک سری و دمدمی مزاجی چنان نقشی در تصمیم گیری ترامپ دارند که نمی توان این انگیزه را نادیده گرفت. اما سه عامل دیگر با اهمیت عینی تر وجود دارد.

نخستین عامل عنصر دیگری در تغییر توازن قدرت در خاورمیانه است. عربستان سعودی و دیگر کشورهای حوزه‌ی خلیج فارس نیز برای لغو توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ لابی کردند. پادشاهی عربستان، رژیم جمهوری اسلامی ایران را رقیب اصلی اش در رهبری جهان اسلام می داند.

اما اکنون آنها تغییر کرده اند. در سپتامبر ۲۰۱۹، حمله‌ی پهپادها و موشک‌های کروز که گفته می شود از ایران به تأسیسات نفتی در شرق عربستان سعودی شلیک شده بود، به طور موقت نیمی از تولید نفت این پادشاهی را از میان برداشت.

ترامپ توازن قوا در خاورمیانه را تغییر می‌دهد

حاکمان خلیج فارس آزرده‌خاطر بودند که ایالات متحده حفاظت بهتری از آنها نمی‌کند. این امر به تحریک روند مصالحه، که عمدتاً با میانجیگری چین انجام شد، کمک کرد و منجر به از سرگیری روابط دیپلماتیک ایران و عربستان سعودی در مارس ۲۰۲۳ شد.

عامل دوم نیز به تغییر توازن منطقه‌ای مربوط می‌شود. حمله‌ی اسرائیل به لبنان در پاییز گذشته، که به شدت جنبش توده‌ای حزب‌الله را از بین برد، به اصطلاح «محور مقاومت» به رهبری ایران را تخریب کرده است. ایران سال گذشته دو بار در معرض حملات هوایی و موشکی اسرائیل قرار گرفت.

بنابراین ایران آسیب‌پذیرتر است. اما این آسیب‌پذیری می‌تواند حاکمان این کشور را به دو جهت احتمالی سوق دهد.

یکی شتاب‌بخشیدن به برنامه‌ی هسته‌ای و توسعه‌ی سریع سلاح‌های هسته‌ای است. مشاهده‌ی اسرائیل که با مصونیتی آشکار در سراسر منطقه وحشی‌گری می‌کند، انگیزه‌ای قوی برای در پیش گرفتن این مسیر است.

البته، تخمین زده می‌شود که خود اسرائیل بیش از ۱۰۰ سلاح هسته‌ای دارد، بنابراین همچنان برتری خود را حفظ خواهد کرد.

اما این فکر که ایران، که طیف وسیعی از موشک‌ها را توسعه داده است، می‌تواند حمله‌ی هسته‌ای به تل‌آویو انجام دهد، چه‌بسا حتی نتانیاهو را نیز مهار کند.

شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد تهران ممکن است این گزینه را دنبال کند. طبق گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ایران ذخایر انرژی غنی‌شده خود را بین فوریه و مه ۵۰ درصد افزایش داده است. با وجود این، حاکمان ایران تحت فشار شدید دوستان جدید خود در خلیج فارس برای انعقاد توافق هستند.

سومین عامل تأثیرگذار بر ترامپ ممکن است پیگیری او برای بهبود روابط با روسیه باشد. ایران متحد کلیدی پوتین در جنگ اوکراین بوده و موشک و پهپاد تأمین کرده است. دستیابی به یک توافق هسته‌ای ممکن است با امیدهای او برای یک توافق بزرگ که به ایالات متحده اجازه می‌دهد بر چین تمرکز کند، مطابقت داشته باشد.

چشم‌انداز مسابقه‌ی تسلیحات هسته‌ای در خاورمیانه که سایر کشورها - به عنوان مثال، عربستان سعودی و ترکیه - احتمالاً به آن خواهند پیوست، ترسناک است. اما

مشخص نیست که آیا ایالات متحده حاضر است پیشنهاد کافی برای دستیابی به توافق ارائه دهد یا خیر. این کشور از ایران می‌خواهد که غنی‌سازی اورانیوم را کاملاً متوقف کند، که تهران آن را «خط قرمز» می‌داند.

ترامپ اشاراتی کرده مبنی بر اینکه اگر مذاکرات شکست بخورد، ایالات متحده ممکن است در حمله به سایت‌های هسته‌ای ایران به اسرائیل بپیوندد. این امر آتش جنگ را در سراسر این نظام گسترش می‌دهد. ترامپ احتمالاً باید با جایزه‌ی صلح نوبل خداحافظی کند، اگرچه چندان تسلا‌ی خاطری نخواهد بود.

منبع اصلی: [این جا](#)